

esse, sicut corpus advenit animæ in resurrectione. Ad tertium dicendum, quod quamvis non proprie possit dici pars, tamen aliquid habet de ratione partis; quod non habet accidens, ut patet ex dictis. Ad quartum dicendum sicut ad secundum.

EXPOSITIO TEXTUS.

Queritur, an his locutionibus Deus factus est homo, &c. . . dicatur Deus factus esse aliquid. Hic ponit tres questiones. Prima est, utrum homo aliquid prædicet de Christo. Et secundum primam, & secundam opinionem prædicat aliquid, quia de eo prædicatur in quid, quia est unio substantialis; secundum vero tertiam opinionem non prædicat aliquid, sed aliquo modo se habens. Secundam questionem ponit ibi: *Et an ita conveniat dici: Utrum homo factus sit Deus, sicut Deus factus est homo: quod prima opinio concedit; secunda, & tertia non, proprie loquendo, ut in sequenti dist. patebit. Tertia questio est, Si per huiusmodi locutiones, non dicitur Deus factus aliquid, quis erit in his intellectus? & hanc ponit ibi: Et si ex his locutionibus non dicitur Deus factus esse aliquid, vel esse aliquid quæ sit intelligentia harum locutionum, & similitum.*

*Alii enim dicunt, in ipsa Verbi incarnatione hominem quemdam ex anima rationali, & humana carne constitutum. Hic ponit positiones primæ opinionis, non omnes, sed quæ sufficiunt ad intellectum ejus: & prima positio est radix opinionis, scilicet quod anima, & corpus assumuntur unita (quod est contra tertiam) non solum ad constituendum humanitatem, sed etiam hominem (quod est contra secundam) & hoc est quod dicit: *Hominem quemdam: & quod ista unio animæ ad carnem, ex qua constituitur homo, præcedit unionem ad Verbum secundum intellectum; & hoc est quod dicit: Et ille homo cepit esse Deus: non autem tempore; & hoc est quod dicit: In ipsa Verbi incarnatione. Secundam positionem ponit ibi: Concedunt etiam hominem illum assumptum a Verbo, & unitum Verbo: & hoc est quod homo est assumptus, & quod assumens est assumptum; quod notatur in hoc quod dicit: *Tamen esse Verbum: & quod per assumptionem Deus factus est homo; unde dicit: Et ea ratione tradunt dictum esse Deum factum hominem. Tertia est quod homo factus est Deus, & è converso, ibi: Unde vere dicitur: Deus factus est homo, & homo factus est Deus. Quarta est quod homo dicitur compositum ex duabus substantiis, ibi: Cumque dicant illum hominem ex anima rationali, & humana carne subsistere, non tamen fatentur ex duabus naturis esse compositum.***

Et ne de suo tantum loqui videntur, hanc sententiam pluribus munitur testimoniis. Hic inducuntur auctoritates ad probandum primam opinionem.

Et (2) sciendum, quod quatuor probant per prædictas auctoritates. Primum est, quod Christus est duo; quod probant per primam auctoritatem, quæ incipit ibi: *Cum legitur, ex illo verbo: Utrumque simul unam personam. Item per secundam, quæ incipit, ibi: Jesus Christus, ex illo verbo, Utraque substantia, scilicet divina, & humana, Filius est unicus Dei Patris omnipotentis, ex illo: Aliud propter Verbum, & aliud propter hominem. Item per quartam, quæ incipit ibi: Agnoscamus geminam substantiam, ex illo verbo, Utrumque autem simul, non duo,*

(2) *Al.* Et secundum quod quatuor probant prædictas auctoritates.

*sed unus est Christus. Quod autem dicitur: Utraque Christus, intelligendum est non proprie dici, sed materialiter; sicut paries, & rectum dicitur domus. Quod vero dicit, Aliud, & aliud, intelligendum est alterius, & alterius naturæ. Secundum quod probant, est quod homo factus est Deus: & hoc probant per tertiam auctoritatem, quæ incipit ibi: *Quid natura humana in Christo homine meruit? ex illo verbo, Quibus mireretur iste homo una fieri persona cum Deo. Item ex quinta, quæ incipit ibi: Ille homo, ut à Verbo Patri coeterno in unitatem personæ assumptus, Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? ex illo verbo: Ex quo ille homo esse cepit. Item ex sexta, quæ incipit ibi: Homo quicumque, ex illo verbo, Homo ille ab initio factus est Christus. Item ex septima, quæ incipit ibi: Gratia Dei nobis in homine Christo commendatur, ex illo verbo: Una cum illo persona Filius Dei fuerit: quod qualiter intelligendum sit, in sequenti dist. dicitur. Tertium est, quod homo sit assumptus, & hoc probant per auctoritatem quintam, quæ incipit ibi: Ille homo ut à Verbo Patri coeterno in unitatem personæ assumptus, Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? quæ expresse hoc dicit: & hoc in præcedenti dist. solum est: quia homo dicitur assumptus, idest natura hominis. Quartum quod probant, est quod homo constat ex duabus substantiis, per octavam auctoritatem, quæ incipit ibi: *Christum non ambigimus esse Deum Verbum: quæ expresse hoc dicit; sed Hilarius loquitur quantum ad formam significatam, non quantum ad suppositum.***

*Sunt autem alii. In hoc capite ponit positiones secundæ opinionis. Ponit ergo duas positiones ejus, in quibus tota consistit. Prima est, quod assumptum est compositum ex anima, & corpore per modum naturæ humanæ: quod patet ex hoc quod humanam naturam, ex qua, & divina dicit Christum constare, statim exponit per animam, & corpus, ex quibus non constat natura humana, nisi secundum quod sunt conjuncta ad invicem; & quod hoc compositum sit homo, habet ex unione ad divinam personam: unde dicit, quod homo ille non tantum constat ex anima, & corpore, sed ex his, & Divinitate; quod autem dicit, in parte consentiunt, intendit quantum ad hoc quod utraque ponit quod homo prædicat de Christo quid, & quod anima, & corpus sint unita ad invicem. Secunda positio est, quod persona Verbi ante incarnationem fuit simplex, sed post est composita: & post hoc remover duo inconvenientia quæ videntur sequi. Primum est quod persona Verbi sit alia quam primo, quod remover ibi: *Nec est ideo alia persona quam prius. Secundum quod persona sit facta, quod removeat ibi: Nec tamen persona illa debet dici facta persona.**

De hoc Augustinus in Lib. Sententiarum Prospero ait. Hic ponit auctoritates probantes secundam opinionem, & probant duo, scilicet quod est una hypostasis, & quod persona post incarnationem est composita; quod satis patet in littera.

Sunt etiam alii qui in incarnatione Verbi non solum personam ex naturis compositam negant, verum etiam hominem aliquem, sive etiam aliquam substantiam, ibi ex anima, & carne compositam, vel factam dissentent. Hic ponit positiones tertie opinionis: & ponit quatuor, in quibus tota consistit. Prima est, quod ex anima, & corpore non fit aliquid unum; & hoc ponitur statim in principio.

Se-

Secunda, quod hæc duo adveniunt divinæ personæ accidentaliter, sicut indumentum; & hoc ibi: *Sed sic illa duo, scilicet animam, & carnem, Verbi personæ, vel naturæ unita esse ajunt, ut non ex illis duobus, vel ex his tribus, aliqua substantia, vel persona fieret. Et deinde remover duo inconvenientia. Unum quod sequitur ex prima positione, scilicet quod Deus non sit verus homo; & hoc ibi, (3) *Qui ideo dicitur verus factus homo, quia veritatem carnis, & animæ accepit. Sed constat quod non potest evitare: quia remota unione animæ ad corpus, non invenitur veritas carnis; & præterea adhuc si sit vera caro, & vera anima, non erit verus homo, nisi sint unita. Secundum est quod sequitur ex secunda positione, scilicet quod si anima, & corpus adveniunt accidentaliter, non pertineant ad singularitatem divinæ personæ; quod remover ibi: *Quæ duo etiam in singularitatem, vel unitatem suæ personæ accepisse legitur. Patet etiam quod non potest hoc inconveniens evitare; quia non sequitur: Si non addit ad numerum personarum, ergo pertinet ad singularitatem divinæ personæ: sicut etiam columba in qua Spiritus Sanctus (4) apparuit, non auget numerum personarum: non tamen pertinet ad singularitatem personæ Spiritus Sancti. Tertia positio est, quod persona Verbi est simplex post incarnationem sicut ante, in quo convenit cum prima; & hoc ibi: *Et quia ipsa persona Verbi quæ prius erat sine inamento, assumptione indumenti non est divisa, vel mutata. Quarta, quod homo de Deo non prædicat quid, sed habitum; & hoc ibi: *qui secundum habitum Deum hominem factum dicunt: & hoc probat ad inconveniens ducendo, ibi: Nam si essentialiter, inquit illi, Deus esset homo, vel homo esse Deus, intelligeretur; tunc si Deus assumpsisset hominem in sexu muliebri, & mulier essentialiter Deus esset, & è converso: quod tamen patet non esse inconveniens.*****

*Ne autem isti de suo sensu influere videantur, testimoniis in medium productis quod dicunt confirmant. Hic ponit auctoritates probantes hanc tertiam opinionem. Primum quod probant, est quod persona assumpta non fuit mutata per incarnationem, & quod humana natura non auget numerum personarum; & hoc per primam auctoritatem. Sed hoc non est contra secundam opinionem, quæ quamvis ponat personam (5) compositam, non tamen mutatam: nec sufficit ad probandum quod anima, & corpus non pertineant ad singularitatem divinæ personæ, quia non est auctus numerus personarum, secundum quod probatum est quod homo dicitur de Deo secundum habitum, & hoc per secundam auctoritatem, ibi: *Multis modis habitum dicimus, quæ expresse dicere hoc videretur. Item per tertiam, quæ incipit ibi, Si queritur ipsa incarnatio quomodo facta sit, ipsum verbum Dei dico carnem factum, ex illo verbo, Indutum. Item ex quinta, sexta, & septima, quæ Deum dicunt suscepisse hominem, aut humanam naturam, ut visibilis esset. Sed non oportet quod omne quod suscipitur, sit accidens. Item ex ultima, quæ incipit ibi: *Quomodo Dei Filius ex Maria est? ex illo verbo, Non fuit h abitus ille tantum hominis, idest puri hominis, sed ut hominis: quia purus homo videbatur propter habitum. Sed omnia hæc per similitudinem dicuntur, & non per proprietatem, sicut ex prædictis patet. Tertium est, quod Christus dicitur homo, quia habuit corpus, & animam sibi unita, ex quarta auctoritate, quæ incipit ibi: *Dei Filius cum sit Deus æternus, & verus, pro nobis factus est homo verus, & plenus, ex illo verbo: In eo plenus vero. Sed hæc auctoritas non negat unionem animæ, & corporis, immo magis ponit, per hoc quod dicit veram naturam: non enim est natura humana, nisi ex compositione animæ, & corporis.****

DISTINCTIO VII.

Positis sententiis, prolatisque testimoniis, intelligentias propositarum locutionum exequitur secundum singulas sententias, & prius secundum primam.

Secundum vero primam dicitur Deus factus homo, & homo factus Deus: quia Deus cepit esse quædam substantia rationalis, quæ ante non fuerat, & illa substantia cepit esse Deus; & hæc gratia, non natura, vel meritis habuit. Unde recte dicitur (Rom. 1.) Christus, in quantum homo, prædestinatus esse Filius Dei. Huic autem sententiæ opponitur. Si illa substantia cepit esse Deus, & Deus illa, quedam igitur substantia est Deus quæ non semper fuit Deus; & quedam substantia est Deus quæ non est divina substantia; & Deus est aliquid quod non semper fuit: quod & illi concedunt, Origenis testimonio innitentes, qui ait, (a) *Factus est sine dubio id quod prius non erat; sed addidit, secundum carnem: secundum Deum (6) vero erat prius, & non erat quando non erat. Aliis quoque pluribus modis illi sententiæ potest opponi, quibus supersedemus, exercitationis studium lectori relinquentes, & ad alia properantes.*

Hic explanat secundam sententiam, & earumdem locutionum sensus.

In secunda vero sententia hujus distinctionis talis videtur ratio, ut cum dicitur: *Deus factus est homo, & homo factus est Deus: quia Deus cepit esse quædam substantia rationalis, quæ ante non fuerat, & illa substantia cepit esse Deus; & hæc gratia, non natura, vel meritis habuit. Unde recte dicitur (Rom. 1.) Christus, in quantum homo, prædestinatus esse Filius Dei. Huic autem sententiæ opponitur. Si illa substantia cepit esse Deus, & Deus illa, quedam igitur substantia est Deus quæ non semper fuit Deus; & quedam substantia est Deus quæ non est divina substantia; & Deus est aliquid quod non semper fuit: quod & illi concedunt, Origenis testimonio innitentes, qui ait, (a) *Factus est sine dubio id quod prius non erat; sed addidit, secundum carnem: secundum Deum (6) vero erat prius, & non erat quando non erat. Aliis quoque pluribus modis illi sententiæ potest opponi, quibus supersedemus, exercitationis studium lectori relinquentes, & ad alia properantes.**

(3) *Al.* Quod ideo Deus. (4) *Al.* deest apparuit. (5) *Al.* oppositam. (6) *Nicolai ad marginem, vel secundum spiritum, ut Origenis textus habet, ubi & subiungitur quod licet in Latinis exemplaribus habeatur prædestinatus, in Græcis tamen habetur tantum destinatus.*

Ex Edit. P. NICOL. (a) In eum locum Apostoli.

Deum hominem. Variatur autem intelligentia, cum dicitur: Deus est homo, & homo est Deus. Dicitur enim Deus esse persona subsistens in duabus, & ex duabus naturis; & persona subsistens in duabus, & ex duabus naturis, dicitur esse Deus, idest Verbum, vel natura divina. Potest enim prædicari persona simplex, vel natura de persona composita. Non est autem, ut ait Joannes Damascenus, (b) idem dicere naturam, vel personam.

Ex quo sensu dicunt Christum prædestinatum.

Ita dicunt Christum prædestinatum esse, scilicet personam illam, in quantum est homo, idest in quantum est subsistens ex duabus substantiis, scilicet anima, & carne: nam quantum ad naturam Divinitatis non est ipse prædestinatus. Non ergo in quantum in ea, vel ex ea subsistit, prædestinatus est; sed in quantum subsistit in aliis duabus substantiis, idest in anima, & carne, hoc est in quantum est homo.

Qualiter exponuntur auctoritates primæ, quæ huic videntur obviare sententiæ.

Determinant etiam auctoritates quæ primæ conveniunt sententiæ, & huic videntur contradicere; ut cum legitur homo ille assumptus à Verbo in singularitate personæ, vel factus una persona cum Verbo, de natura humana intelligatur, quæ verbo unita est in singularitate personæ, idest ita quod eadem persona quæ prius erat, & simplex erat, sine incremento numeri, & immutata permansit, licet composita. Compositionis vero hujus aliam dicunt esse rationem quam sit in aliis hominibus: quia hujus ex tribus, aliorum ex duabus substantiis est compositio. Negant quoque humanam naturam esse personam, vel Dei Filium: & sicut unum eundemque dicunt esse hominem, & Deum, & filium hominis, & Filium Dei; ita unum & idem, non aliud & aliud, sicut nec alium & alium.

Quædam ponit quæ præmissis videntur adversari.

SED his videntur adversari quæ subditis continentur capitulis; ait enim Augustinus super Joann. (tract. LXIX.) „Aliud est Verbum Dei, aliud homo; sed Verbum caro factum est, idest homo. Non itaque alia Verbi, alia est hominis persona: quoniam utrumque est Christus, & una persona.“ Idem (2) ad Felicianum (cap. XI.) „Aliud Dei Filius est, aliud hominis filius; sed non alius.“ Item: „Dei Filius, aliud de Patre, aliud de matre.“ Idem in Lib. I. de Trinit. (cap. x. ante med.) „Cum Filius sit & Deus, & homo; alia substantia Deus, alia homo.“

Qualiter his respondeant.

HÆC autem in hunc modum determinant: quia cum dicitur aliud Verbum Dei, aliud homo; sive alia substantia Deus, alia homo: alterius naturæ significatur Christus esse, in quantum est homo, & alterius in quantum Deus; & aliud natura quæ est homo, (3) & aliud natura quæ est Deus. Ut enim ait Joan. Dam. (de Fid. orth. Lib. III. . 111. in princ.) in converse, & inalterabiliter unitæ sunt ad invicem naturæ, neque divina visa; neque ex duabus una facta composita natura. Composita enim natura neutri earum, ex quibus componitur naturis, homousia, id est consubstantialis, esse potest, ex alteris perficiens alterum; ut corpus ex quatuor elementis compositum, nec ignis nominatur, nec terra, nec aer, nec aqua, nec horum alicui homousion dicitur. Si igitur, secundum hæreticos, Christus unius compositæ naturæ post unionem extitit, ex simplici natura conversus est in compositam, & neque Patri simplicis naturæ existenti, neque matri est homousios; & neque Deus, neque homo denominabitur, sed Christus solum: & erit hoc nomen, scilicet Christus, non compositæ naturæ dogmatizamus; & hoc nomen, scilicet Christus, nomen personæ dicimus, non monotropos, idest uno modo dictum; sed duarum naturarum esse significativum, scilicet Deitatis, & humanitatis: ex Deitate autem, & humanitate Deum perfectum, & hominem perfectum eundem & esse, & dici ex duabus, & in duabus naturis confitemur. Sic ergo dicitur aliud esse (5) Filius Dei, aliud filius hominis, quia alter ipse Filius Dei & hominis sit illa duo diversa; idest duæ diversæ naturæ.

Auctoritate confirmat determinationem.

A Perte enim Hilarius in IX. Lib. de Trinit. (circ. med.) ait: „Cum non aliud sit filius hominis, neque „aliud Filius Dei (Verbum enim caro factum est) & cum ille qui Filius Dei est, ipse & hominis sit „filius; requiro quis in hoc Filio hominis sit glorificatus.“ Evidenter dicit non aliud esse Filium Dei, & aliud filium hominis: ex quo præmissa roboratur, & approbatur determinatio.

Alia etiam verba auctoritatum annotat, ut determinet.

Quod etiam dictum est, utrumque est Christus, & una persona, movere potest lectorem; sicut & illud quod Augustinus dicit in Lib. I. de Trinit. (cap. VII.) „Quia forma Dei formam servi accepit; utrumque „quæ Deus utrumque homo; sed utrumque Deus propter accipientem Deum, & utrumque homo prop-

(2) Sive contra Felicianum Arianum. (3) Al. & alia. (4) Nicolai optime reversa. Magistri textus. mutata, ter

(5) Al. deest Filius.

EX EDIT. P. NICOL. (b) Lib. III. cap. 111.

ter acceptum hominem: & illud quod ait idem in Libro de bono perseverantiæ (c. XIV.) „Qui fidelis est „in eo veram humanam naturam credit, suscipiente Deo Verbo ita sublimatam, ut qui suscepit, & quod suscepit una esset in Trinitate persona, assumptione illa ineffabiliter faciente personæ unius in Deo, & homine „(6) veritatem.“ Si autem qui suscepit, & quod suscepit, una est persona; ergo natura humana cum Verbo una est persona. Sed hæc omnia ex tali sensu dicta fore tradunt, ut utrumque dicatur esse Christus, & una persona: quia in utroque unus Christus, una persona subsistit. Ita etiam susceptum cum suscipiente una persona dicitur, quia susceptum suscipienti est sociatum in unitate personæ, idest ita quod unitas personæ permansit, non ita ut caro, & anima sint Deus: quia, ut ait Hieronymus (c) (serm. de Assumpt. B. Virg. circ. med.) Verbum est Deus, non caro assumpta: & Ambrosius in (d) Lib. III. de Spiritu Sancto ait: „Aliud est quod assumpsit, & aliud quod assumptum est.“

Hic quædam ponit auctoritatem quæ multum videtur huic sententiæ obviare.

EST autem & aliud quod huic sententiæ plurimum videtur obviare: ait enim Augustinus in Lib. III. contra Maximinum (cap. x.) „Christus una persona est geminæ substantiæ: quia & Deus, & homo est. „Nec tamen homo, vel Deus pars hujus personæ dici potest: alioquin Filius Dei, Deus, antequam suscipi, peret formam servi, non erat totus, & crevit cum homo Divinitati ejus accessit.“ Ecce Deum dicit non esse partem illius personæ: unde videtur illa persona non constare ex Deo, & homine. Ad quod etiam illi dicunt, illam personam non ita constare ex Deo, & homine, quasi totum ex partibus. Ita enim partes alijus totius conveniunt, ut ex illis quod non erat constituatur. Non autem sic divina, & humana natura in Christo ununtur: inexplicabilis enim est istius unionis, quæ non est partium, ratio. Quidam tamen nomine Dei ibi personam significari putant: quia de tribus agebat personis, quarum nullam Trinitatis esse partem dicebat; sicut pars istius personæ non est Deus. Quod si de persona intelligitur, manifestum est quia persona non est pars personæ. Posita est diligenter sententia secunda, & ejus explanatio, cui in nullo, vel in modico obviant auctoritates in tertia sententia inductæ, quæ jam consideranda est.

In tertia sententia quæ sit præmissarum propositionum intelligentia.

IN hac igitur sententia sic dicitur Deus factus homo, quia hominem accepit; & dicitur esse homo, quia hominem habet, vel quia est habens hominem; & homo factus est Deus, quia assumptus est à Deo; & homo esse Deus, quia habens hominem est Deus. Cum ergo dicitur, Deus homo est, vel habitus prædicatur, vel persona, sed humanata: & quod persona humanata prædicatur, Cassiodorus ostendere videtur, dicens: „Factus est, ut ita dixerim, humanatus Deus, qui etiam in assumptione carnis Deus esse non desinit.“ Quod tamen varie accipi potest, ut dicatur, Deus factus est humanatus, vel Christus factus est Deus humanatus: utrumque enim sane dici potest. Cum ergo dicitur: Factus est homo, multiplex secundum istos fit intelligentia, ut humanam naturam accepisse, vel humanum Verbum esse incepisse intelligatur: nec tamen si incepit esse humanatum Verbum, ideo sequitur quod incepit esse Verbum; nec si Deus factus est humanatum Verbum, sequitur quod factus sit Verbum, sicut de aliquo dicitur: Hodie iste cepit esse bonus homo, vel factus est bonus homo: nec tamen hodie cepit esse homo, vel factus est homo.

Quo sensu secundum istos dicatur Christus prædestinatus.

SECUNDUM istos dicitur Christus, secundum quod homo, prædestinatus esse Filius Dei, quia est prædestinatus à Deo ab æterno, & in tempore collatum ei per gratiam, ut ipse ens homo sit Filius Dei. Hoc enim non semper habuit, sed in tempore per gratiam accepit: quod videtur Augustinus notasse in Lib. (de præd. Sanct. cap. xv.) ad Prosperum, & Hilarium dicens: „Prædestinatus est Jesus, ut qui futurus erat „secundum carnem filius David, esset in virtute Filius Dei.“ Hic etiam cum dicitur Christus minor Patre, secundum quod homo, secundum habitum hoc intelligitur dictum, idest in quantum habet hominem sibi unitum. Unde Augustinus in Lib. I. de Trinit. (cap. VII.) „Deus Filius Deo Patri natura est æqualis, habitum „minor: in forma enim servi minor est Patre; in forma Dei æqualis est Patri.“ Et quia secundum habitum accipienda est incarnationis ratio, ideo Deum humanatum, non hominem deificatum dici tradunt: unde Joannes Damascenus (Lib. III. cap. 11.) „Non hominem deificatum dicimus, sed Deum hominem factum.“

Quod non debet dici homo dominicus.

ET licet dicatur homo Deus, non tamen congrue dicitur homo dominicus; unde Augustinus in Lib. Re- tractat. (I. cap. XIX.) „Non video utrum recte dicatur homo dominicus, quod est mediator Dei, „& hominum Christus Jesus, cum sit utique Dominus. Et hoc quidem ut dicerem, apud quosdam legi „tractatores catholicos; (7) sed ubicumque hoc dixi, dixisse me nollem: postea quippe vidi non esse dicen- „dum; quamvis nonnulla possit ratione defendi secundum istos: & dicitur persona Filii in duabus, & „ex duabus existere naturis, secundum adhaerentiam, & inhærentiam: altera enim adhæret ei, altera inest.“

Quod prædicta non sufficiunt ad cognoscendam hanc questionem.

Satis diligenter, juxta diversorum sententias, supra positam absque assertionem, & præjudicio tractavi questionem. Verumtamen nolo in re tanta, tamque ad dignoscendum difficili, putare lectorem, istam In III. Sent. Tom. III. M si-

(6) Al. unitatem. (7) Nicolai apponit divinatorum eloquiorum.

EX EDIT. P. NICOL. (c) Hieronymi suppositium opus. (d) Lib. de incarn. dominicæ Sacramento cap. VI.

sibi nostram debere sufficere disputationem; sed legat & alia forte melius considerata, atque tractata, & ea quae hic movere possunt, vigilantiori, atque intelligentiori, si potest, mente discutat: hoc firmiter tenens, quod Deus hominem assumpsit, nec Deum transiit non naturae veritatem, sed Dei dignatione; ut nec Deus mutaretur in humanam substantiam, assumendo hominem, nec homo in divinam, glorificatus in Deum: quia mutatio, vel veritatis naturae diminutionem, & abolitionem substantiae facit.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam distinguit Magister tres opiniones (8) circa modum unionis, hic secundum eas ostendit qualiter locutiones quibus unio significatur, sunt intelligendae: & dividitur in duas partes. In prima exponit eas secundum singulas opiniones; in secunda relinquit auditori iudicium de dictis opinionibus, ibi: Satis diligenter juxta diversorum sententiam supra positam absque assertione, & praesudicio tractavimus questionem. Prima dividitur in tres partes. In prima exponit dictas locutiones secundum primam opinionem; in secunda secundum secundam, ibi: In secunda vero sententia hujus distinctionis talis videtur ratio; in tertia secundum tertiam, ibi: In hac igitur sententia sic dicitur Deus factus homo, quia hominem accepit. Hic exponit dictas propositiones secundum tertiam opinionem: & dividitur in duas partes. In prima exponit propositiones; in secunda infert corollarium ex dictis, ibi: Et quia secundum habitum accipienda est incarnationis ratio, ideo Deum humanatum, non hominem deificatum dici tradunt. Circa primum tria facit. Primo exponit qualiter dicatur Deus factus homo; secundo quomodo dicatur Christus praedestinatus, ibi: Secundum istos dicitur Christus, secundum quod homo, praedestinatus esse Filius Dei; tertio quomodo dicatur minor seipso, ibi: Hic etiam cum dicitur Christus minor Patre, secundum quod homo, secundum habitum hoc intelligunt dictum.

Et quia secundum habitum accipienda est incarnationis ratio, ideo Deum humanatum, non hominem deificatum dici tradunt. Hic concludit ex dictis, quod homo potest denominative praedicari de Deo, ut dicatur Deus humanatus, non autem Deus de homine: & circa hoc duo facit. Primo ostendit quod non potest dici homo deificatus; secundo quod non potest dici homo dominicus, ibi: Et licet dicatur homo Deus, non tamen congrue dicitur homo dominicus.

Determinant etiam auctoritates quae primae conveniunt sententiae, & huic videntur contradicere. Circa primum tria facit. Primo exponit illas in quibus fit praedicatio mediante hoc participio factus; secundo illas in quibus fit mediante hoc verbo est, ibi: Variatur autem intelligentia; tertio illas in quibus fit praedicatio mediante hoc participio praedestinatus, ibi: Isti dicunt Christum praedestinatum esse. Determinant etiam auctoritates quae primae conveniunt sententiae, & huic videntur contradicere. Hic solvit tria quia videntur esse contra hanc secundam opinionem, & tria facit circa hoc. Primo solvit auctoritates quae videntur probare quod homo sit assumptus; secundo illas quae videntur probare quod Christus sit duo, ibi: Sed his videntur adversari quae subditis continentur capitulis; tertio illas quae probant quod persona non sit composita, ibi: Est autem & aliud quod huic sententiae plurimum videtur obviare. Secunda pars dividitur in duas partes. In prima solvit auctoritates quae dicunt Christum esse aliud, & aliud, ex quo sequitur ipsum esse duo. In secunda solvit illas quae dicunt Christum esse duo, vel utramque duorum esse Christum, ibi: Quod etiam dictum est, utrumque est Christus, & una persona, movere potest lectorem. Circa primum tria facit. Primo obicit; secundo solvit, ibi: Haec autem in hunc modum determinat; tertio solutionem confirmat, ibi: Aperte enim Hilarius ait: & similiter dividitur pars secunda: quia primo obicit; secundo solvit, ibi: Sed haec omnia ex tali sensu dicta fore tradunt; tertio solutionem confirmat, ibi: Quia, ut ait Hieronymus, Ver-

(8) Al. per modum unionis.

bum est Deus, non caro assumpta.

Est autem & aliud quod huic sententiae plurimum videtur obviare. Hic obicit contra positionem personae: & primo obicit; secundo solvit, ibi: Ad quod etiam illi dicunt.

In hac igitur sententia sic dicitur Deus factus homo, quia hominem accepit. Hic exponit dictas propositiones secundum tertiam opinionem: & dividitur in duas partes. In prima exponit propositiones; in secunda infert corollarium ex dictis, ibi: Et quia secundum habitum accipienda est incarnationis ratio, ideo Deum humanatum, non hominem deificatum dici tradunt. Circa primum tria facit. Primo exponit qualiter dicatur Deus factus homo; secundo quomodo dicatur Christus praedestinatus, ibi: Secundum istos dicitur Christus, secundum quod homo, praedestinatus esse Filius Dei; tertio quomodo dicatur minor seipso, ibi: Hic etiam cum dicitur Christus minor Patre, secundum quod homo, secundum habitum hoc intelligunt dictum.

Et quia secundum habitum accipienda est incarnationis ratio, ideo Deum humanatum, non hominem deificatum dici tradunt. Hic concludit ex dictis, quod homo potest denominative praedicari de Deo, ut dicatur Deus humanatus, non autem Deus de homine: & circa hoc duo facit. Primo ostendit quod non potest dici homo deificatus; secundo quod non potest dici homo dominicus, ibi: Et licet dicatur homo Deus, non tamen congrue dicitur homo dominicus.

QUAESTIO I.

HIC est quaestio de locutionibus exprimentibus unionem: & primo quaeritur de locutionibus exprimentibus unionem per hoc verbum est simpliciter; secundo de his quae expriment unionem cum hoc participio factus; tertio de illis quae expriment unionem cum hoc participio praedestinatus.

Circa primum quaeruntur duo. Primo. De hac, Deus est homo, & e converso. Secundo. De hac, Christus est homo dominicus.

ARTICULUS I.

Utrum haec sit vera, Deus est homo.

III. P. quest. XVI. art. 1.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod haec sit falsa, Deus est homo. Magis enim conveniunt quae uniuntur in personam, & naturam unam, quam ea quae uniuntur in personam, & non in naturam unam. Sed anima, & corpus uniuntur in naturam, & personam unam; Deus autem, & homo in personam, & non in naturam. Cum ergo anima non possit praedicari de corpore, nec e converso, videtur quod Deus non possit praedicari de homine, nec e converso.

2. Praeterea. Major est unitas trium personarum in natura divina quam unitas duarum naturarum in persona Christi. Sed una persona non praedicatur

de alia. Ergo nec homo praedicatur de Deo, nec e converso.

3. Praeterea. Nihil praedicatur univoce de Creatore, & creatura. Sed homo univoce praedicatur in Christo, & in nobis. Ergo non praedicatur de Deo.

4. Praeterea. Quidquid praedicatur de Deo, aut est absolutum, aut relativum. Sed homo non est relativum, quia non dicitur ad aliquid; & praeterea praedicatur aliquid secundum duas opiniones, quod non convenit relativis, quae secundum Augustinum (serm. xxxviii. de temp. sive 3. Dom. infr. oct. Epiph.) non praedicant aliquid, sed ad aliquid: nec potest praedicari de Deo tamquam absolutum, quia absoluta quae veniunt in divinam praedicationem, dicuntur de tribus personis, quod non est de hoc nomine homo. Ergo non possumus dicere, quod Deus sit homo.

5. Praeterea. Quod praedicatur, aut praedicatur per se, aut per accidens. Sed homo non praedicatur per se de Deo, quia sic conveniret omni supposito divinae naturae; nec iterum praedicatur per accidens, quia Deo nihil accidit. Ergo homo nullo modo praedicatur de Deo.

6. Praeterea. Omnis praedicatio vel est per essentialitatem, sicut homo est animal; vel per inherentialitatem, sicut homo est albus; vel per causalitatem, (1) sicut haec: Si dies est, sol lucet super terram. Sed cum dicitur, Deus est homo, non est praedicatio per causam, ut sit sensus, Deus est causa hominis: quia sic posset dici: Deus est leo, vel stella: nec est praedicatio per inherentialitatem: quia humanitas non accidentaliter inheret Deo, ut supra dictum est; nec per essentialitatem, quia alia est essentia hominis, & Dei. Ergo propositio est falsa.

7. Praeterea. Secundum artem Philosophi in I. Topic. cap. III. quatuor sunt genera praedicatorum: scilicet essentialitatem non conversum, ut genus; & essentialitatem conversum, ut definitio: accidentale non conversum, ut accidens; accidentale conversum, ut proprium. Sed nullo istorum modorum se habet homo ad Deum, ut patet per se. Ergo nullo modo potest praedicari de ipso.

8. Praeterea. Propositio dicitur esse in materia remota, quando formae significatae sunt diversae. Sed formae significatae per hoc nomen Deus, & per hoc nomen homo, sunt diversae maxima diversitate. Ergo haec propositio, Deus est homo, est in materia remota: ergo est falsa: quia in remota materia omnes affirmativae sunt falsae.

Sed contra. Rom. ix. 5. Quorum patres (2) ex quibus est Christus secundum carnem, qui est (3) Deus benedictus in saecula. Sed Christus secundum carnem natus, est homo quidam. Ergo homo est Deus.

Praeterea. Bernardus dicit V. de Consid. c. ix. Tantam est tam expressam vim unionis in se praefert illa persona qua Deus, & homo unus est Christus, ut si alterum de altero praedices, non erres. Ergo Deus est homo, & e converso.

Praeterea. Quaecumque uni & eidem sunt eadem, sibi invicem sunt eadem. Sed Christus est Deus, & ipsemet est homo. Ergo Deus est homo.

Praeterea. Quaecumque sunt unum secundum suppositum, unum de altero praedicatur. Sed idem est suppositum Dei, & hominis, ut dictum est supra. Ergo Deus est homo.

In III. Sent. Tom. III.

(1) Al. sicut dies est, sol lucet &c. (2) Vulgata & ex quibus. (3) Al. deest Deus. Vulgata: qui est super omnia Deus benedictus &c.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod haec propositio, Deus est homo, ab omnibus conceditur; sed diversimode a diversis. Secundum enim tertiam opinionem est praedicatio per inherentialitatem, sicut cum dicitur: Homo est albus: quia ponit, quod humana natura accidentaliter advenit divinae: & adhuc est valde impropria ex duabus partibus. Primo, quia partes humanae naturae vocat hominem, scilicet corpus, & animam; quod improprie dicitur: non enim proprie dicitur, quod partes sunt totum, sed quod totum est ex partibus: unde non proprie potest dici, quod anima, & corpus sint homo. Secundo, quia si etiam proprie hoc diceretur, tamen cum haec duo secundum hanc opinionem adveniant Filio Dei quasi habitus, non potest homo proprie praedicari de eo nisi denominative, sicut nec vestis de homine; sed dicitur homo vestitus. Ita etiam haec opinio dicit, quod dicitur homo, quia habet hominem, & partes humanae naturae: unde non proprie diceretur homo, sed humanatus, sicut homo vestitus, non vestis dicitur. Unde est contra veritatem sacrae Scripturae, & symboli, quae Deum hominem factum dicit; & propter hoc est haeretica. Secundum vero primam opinionem est praedicatio per identitatem, non per informationem: Deus enim supponit suppositum aeternum, quod quidem non informatur per formam significatam per hoc nomen homo, sed informatur per ipsum suppositum humanae naturae, quod est aliud a supposito divinae naturae: & quia illa supposita sunt eadem persona, ratione hujus identitatis potest fieri praedicatio de se invicem, ut sit sensus: Deus est homo; id est, ille, scilicet Christus, qui est homo: & est similis modus praedicandi, sicut cum dicitur: Essentia est Pater: quia essentia divina est eadem secundum rem cum supposito quod informatur paternitate; quamvis ipsa essentia paternitate non informatur. Sed hoc non potest stare: quia hoc quod dicitur, duo supposita esse eandem personam, non potest intelligi nisi duobus modis. Primo, quod ex duobus suppositis constituatur una persona; & sic neutrum illorum suppositorum esset illa persona: quia quod constituitur ex aliquibus, non praedicatur de illis; ut dictum est (dist. vi. quest. 1. art. 1.) unde expositiva istius, Deus est homo, scilicet, ille qui est Deus, est homo, erit falsa quantum ad utramque partem: quia neque Deus esset illa persona, nec illa persona esset Deus. Sed hic non est intellectus ejus, quia non ponit personam compositam, sed simplicem. Alio modo potest intelligi, ut suppositum divinae naturae sit illa persona simplex secundum rem, & illa persona simplex sit illud suppositum humanae naturae, quod ei advenit per assumptionem. Sed hoc est omnino impossibile, cum implicet contradictionem, scilicet quod illud quod advenit, sit distinctum in sua singularitate, & sit idem illi existenti cui advenit: idem enim est quod est secundum substantiam unum; unum autem est in se indivisum, & ab aliis divisum: unde suppositum humanae naturae, quod advenit divinae personae, esset distinctum a divina persona, in quantum est singulare per se; & esset non distinctum, in quantum est idem ei: unde persona illa invenitur habere identitatem cum ipso supposito, scilicet cum supposito divinae naturae, non autem

M 2

quibus. (3) Al. deest Deus. Vulgata: qui est super omnia Deus benedictus &c.